

Zajednički projekat “Jačanje visokog obrazovanja u BiH III”

Preporuke i komentari u vezi s prijedlogom Akreditacionog paketa koji je pripremila Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta, nastali prilikom ekspertske posjete Agenciji za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta sa sjedištem u Banja Luci, od 19.- 21. oktobra 2009.

Bruno Curvale

Nekoliko komentara u vezi s Akreditacionim paketom

U ovom dokumentu su sumirana glavna opažanja i komentari u vezi s Akreditacionim paketom nastali tokom misije u Banja Luci od 20. do 21. oktobra 2009. godine.

Opći komentar je da tačnost i konzistentnost jezika mora biti provjerena kako bi običnim čitaocima bilo olakšano razumijevanje komplikovanih pojmova osiguranja kvaliteta u visokom obrazovanju.

Jezik treba biti konzistentan u svim dokumentima koji su sastavni dio Akreditacionog paketa.

I. Odluka o kriterijima za izbor domaćih i međunarodnih stručnjaka...

Riječi *commission*, *committee* ili *Steering board* se koriste za isti pojam. Riječ komisija treba da se odnosi samo na komisiju koja je nadležna za izbor eksperata, a riječ Steering Board treba da se odnosi samo na tijelo koje upravlja Agencijom.

II. Standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju Bosne i Hercegovine

Dokument je već usvojen ali se nekoliko stvari ipak mora poboljšati.

Uvod

Trebalo bi precizirati da su države te koje su se priključile Bolonjskom procesu a ne visokoškolske ustanove.

Predstavljanje ESG-a je netačno kada se kaže da je drugi dio posvećen onome što treba da se ocjenjuje u visokoškolskim ustanovama. U osnovi, drugi dio objašnjava kako agencija treba da provodi svoje aktivnosti.

Prva fusnota treba biti promjenjena kako bi se uzelo u obzir da se mi nalazimo uoči drugog bolonjskog procesa.

Standard 1.1

“Zvanična strategija univerziteta” kao takva vrlo malo govori u pogledu kvaliteta strategije. Ova vrsta podataka treba biti upotpunjena, na primjer analizama veze između ambicija ili ciljeva, i izvora u pogledu ljudskih resursa, sposobnosti, budžeta.

Standard 1.2

U smjernicama pridjev *acceptable* se koristi u formulaciji *prihvatljivi nivo kvaliteta*. Pojam *prihvatljiv* je ovdje suviše nejasan. Jedna od svrha ESG-a je da uputi agencije za osiguranje kvaliteta da naprave jasne kriterije i da osiguraju njihovo konzistentno korištenje. Spisak indikatora treba da se upotpuni analizama studentske populacije.

Standard 1.6

Standard 1.7

Standardi i *indikatori* treba da se odnose na jedinice osiguranja kvaliteta unutar institucije. Predstavljanje Dijela 2 treba biti prerađeno.

Standard 2.1

Dio 1 Standarda treba pojasniti.

Koncepcija “usaglašeni i objavljeni kriteriji i procedure za eksterno osiguranje kvaliteta” je težak, ali fundamentalan korak. To je utvrđivanje onoga što se odnosi na priznavanje vrijednosti agencije od strane zainteresovanih strana. Proces kreiranja bi trebao predvidjeti mehanizme revizije na osnovu kojih će agencija moći da uči na osnovu iskustva i da se prilagodi promjenama koje se mogu pojaviti u sistemu visokog obrazovanja u BiH ili u politici visokog obrazovanja.

Standard 2.2

Odredba koja se odnosi na odgovarajući brifing ili obuke eksperata su nesporno potrebne. One treba da omoguće ekspertima jasnu viziju ciljeva agencije, očekivani nivo kvaliteta i sve informacije koje će pomoći agenciji da održi visok nivo konzistentnosti mišljenja između različitih panela.

Opći komentar

Riječ pokazatelj treba biti rezervisana samo za podatke koji imaju pravila za tumačenje. Uopćeno govoreći, treba se razviti pojam kriterija koji će se koristiti prilikom ocjenjivanja kao i pravila za tumačenje izabranih indikatora. Agencija treba ekspertima naznačiti jasna pravila i pokazatelje u pogledu pragova i nivoa koje ona ocjenjuje kao prihvatljive. Ovo takođe treba utjecati na *Obrazac samoevaluacionog izvještaja* koji sadrži mnoštvo podataka bez pominjanja načina njihovog mogućeg tumačenja ili korištenja.

II. Pravilnik o akreditaciji visokoškolskih ustanova u BiH

Član 2 – Definicija

Dobra je zamisao da Pravilnik počinje s definicijama. Važno je da jezik i definicije budu konzistentne u okviru svih dokumenta koje su sastavni dio paketa. Na primjer, definicija standarda se ne poklapa dobro sa korištenjem te riječi u Standardima i smjernicama kada se govori o očekivanom nivou poboljšanja.

Definicija akreditacije takođe treba biti predočena u potpunosti u svim oblicima u kojima se koristi.

Formulacija “ishodi akreditacije” je neadekvatna kada se koristi u smislu rezultata evaluacije koje provode paneli.

Prema dokumentaciji, faze procesa akreditacije su sljedeće:

- Paneli vrše evaluacije I predočavaju agenciji *rezultate evaluacije*,
- Agencija verifikuje (ESG 3.8.) da su paneli radili u skladu s pravilima i nakon toga ministarstvima dostavlja *preporuke o akreditaciji*,
- Ministarstva donose odluku o akreditaciji

Član 3 – Principi

Raznolikost prakse je važna među članovima ENQA-e. Konsenzus treba da bude u pogledu principa koji su navedeni u ESG-u. Sve agencije treba da razviju pristupe koji odgovaraju njihovom specifičnom konceptu.

Član 12 – Formiranje liste eksperata

(3) Riječ Committee treba zamijeniti riječ Commission

(5) Ista primjedba

(7) Ovaj paragraf daje ministarstvima ovlaštenje koje je u suprotnosti s ESG 3.6.

Član 14 – Pilot akreditacija

Treba jasnije objasniti značenje pojma pilot akreditacija. To ujedno može biti i test za Agenciju. Svrha ove pilot akreditacije bi trebala biti provjera procedure i njeno regulisanje. U tom slučaju to bi trebalo biti pomenuto u Pravilniku jer će se primjenjivati prije svoje pune implementacije. Pojam pilot se takođe može koristiti s ciljem da se visokoškolskoj ustanovi predloži provjera. U tom slučaju, ovaj član bi trebao da stoji u Pravilniku kao jedna od aktivnosti Agencije. U oba slučaja trebalo bi razmotriti promjenu formulacije pilot akreditacija.

Član 17 – Rok provođenja akreditacije

Riječ akreditacija se ovdje koristi za cijelu proceduru akreditacije. U prethodnom članu (16) se koristila kao rezultat procedure.

U pogledu trajanja procesa, Agencija može biti odgovorna samo za zastoj između primljenog dokumenta o samoevaluaciji i momenta kada daje svoju preporuku.

Član 20 – Stručna pomoć

Agencija ne bi trebala da sama evaluira svoj rad. Pružanje pomoći visokoškolskim ustanovama je obaveza, ali treba je organizovati kroz drugačije procese od onih koje vode ka akreditaciji.

Stručna pomoć ne pruža jasnu definiciju o vrsti podrške koju Agencija pruža.

Član 22 – Podnošenje zahtjeva u prvom akreditacijskom ciklusu

Sadržaj provg člana ide dalje od prvog ciklusa. Ovdje je riječ o važnom pitanju koje mora biti riješeno prije započinjanja postupka akreditacije: Šta se dešava sa studentima u slučaju da je oduzeta akreditacija visokoškolskoj ustanovi?

Član 23 – Sastav Komisije stručnjaka

Ovaj član treba biti fleksibilniji u sastavu panela kako bi bio prilagođen specifičnosti visokoškolskih ustanova.

Član 24 – Sukob interesa

Period od 5 godina je suviše dug. Koji god period da se izabere, treba da bude naznačen u prijavnom obrascu za eksperte.

Član 27 – Proces odlučivanja

(2) Rečenica treba da se izmjeni tako što će biti upotrijebljena drugačija formulacija. U skladu s paketom, eksperti obezbjeđuju *ishod akreditacije*. Poštujući veoma oseljivu prirodu njihovih savjeta bilo bi bolje upotrijebiti izraz *ishodi evaluacije*. To će onda biti u skladu s naslovom odjeljka G *Eksterna evaluacija*

G. Eksterna evaluacija

Veoma je važno da postupak koji sprovodi Agencija predviđa fazu tokom koje činjenice i dokazi koji su se koristili za različite sudove (ishode evaluacije i preporuke o akreditaciji) budu verifikovani. Ovo se može postići tako što će se ustanovi poslati izvještaj panela, bez zaključaka. Taj način nije kompatibilan sa članom 32. Raspored posjeta, tačka 7. Zapravo, nije preporučljivo da se omogući ekspertima direktan feedback prema ustanovama, naročito na kraju posjete. U ovoj fazi nisu potvrđene činjenice i dokazi, dinamika i utjecaji grupe se mogu pomiješati s ocjenom (što takođe ne mora biti neophodno donoseno konsenzusom). U ugovoru s ekspertima treba naglasiti da eksperti daju povratnu informaciju samo Agenciji. To je još jedan od propisa koji će pomoći Agenciji da osigura konzistentnost svojih preporuka.

Član 33 – Struktura izvještaja

Tačka 4 je nejasna. Od Komisije stručnjaka se zahtijeva da prati formu izvještaja Agencije.

Član 35 – Ishodi akreditacije

Ovaj naziv treba promijeniti u *Ishodi evaluacije*. Ishod je preporuka ili mali savjet Agenciji koji će nakon verifikacije činjenica i dokaza dovesti do preporuke o akreditaciji koja se upućuje ministarstvu.

Trebaju se kreirati i referentne vrijednosti koje će eksperti koristiti prilikom ocjenjivanja (vidi ESG 1.2 i 2.2)

J. Preporuke Agencije

Član 39 –Preporuke o akreditaciji

Agencija treba da uspostavi mehanizme koji će joj osigurati da može slijediti preporuke koje daju eksperti.

Ovaj mehanizam će pomoći Agenciji da uskladi svoje preporuke (znači da Agencija treba da utvrdi da ista situacija posmatrana od strane različitih panela vodi do istog zaključka).

Koja veza će se postaviti između akreditacije ustanove i akreditacije programa? Da li će biti moguće imati akreditovanu ustanovu bez akreditovanih programa?

Član 40 – Postupanje...

Ovaj član utvrđuje veoma važno pitanje, ali nije dovoljno jasan. Izgleda da ova tačka riješava probleme koji nastaju kao posljedica protivrječnosti između činjenica i dokaza. Veliki dio mogućih problema će moći biti riješen u fazi tokom koje se od ustanova traži da reaguju na podatke, dijelove informacija i dokaza zaključenih od strane panela.

U zaključku

Svrha ovog izvještaja je da jednostavno sumira nekoliko primjedbi i komentara koji se mogu uzeti u obzir prilikom finaliziranja Akreditacionog paketa. Neke od primjedbi su posljedica općeg izgleda procedura.

Opći komentar je da sadašnji Pravilnik ne sadrži dio koji se odnosi na ulogu Agencije. Taj dio se mora uključiti i pojasniti. Za proces akreditacije je jako važna Agencija, koja će biti garancija pravičnosti pomenutog procesa. Svrha ESG dio 2 je da pruži okvir za ovako važnu aktivnost koja podržava eksperte i daje kredibilnost datim preporukama.

Ovaj dokument je nastao uz finansijsku podršku Evropske komisije i Vijeća Evrope. Pogledi koji su ovdje izraženi ne smiju ni na koji način da utiču na službeno mišljenje Evropske unije i Vijeća Evrope.